

Asia: VN/20721/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon pidentämistä koskevasta muutoksesta? (TTL 5 luku)

Pätkätyöt, osa-aikatyöt ja ns. epätyypilliset työajat ovat yleistyneet ja joillain aloilla tehdään lähes ainoastaan kausityötä. Monilla ei ole mahdollisuutta halutessaankaan tehdä kokopäivätyötä perhetilanteen, osatyökykyisyyden tai muiden vastaavien syiden vuoksi. Tämä koskee erityisesti pienten lasten vanhempia ja yksinhuoltajia. Neljäsosa 7–17-vuotiaiden lasten vanhemmista tekee epätyypillistä työaika. Palkansaajan työssäoloehdon pidentäminen nykyisestä 26 viikosta 12 kuukauteen heikentäisi ennen kaikkea lyhyissä määräaikaissa ja osa-aikaisissa työsuhteissa työskentelevien, mm. usean palvelualalla työskentelevän yksinhuoltajan asemaa. Näiden palkansaajien perheet ovat jo tällä hetkellä heikommassa taloudellisessa asemassa, ja työssäoloehdin pidentäminen heikentäisi sitä edelleen. Työssäoloehdon pidentäminen, samaan aikaan kun hallitus suunnittelee lyhyiden alle 12 kk määräaikaisten työsopimusten tekemisen sallimista ilman perusteluja, ei lapsiperheiden osalta lisää juurikaan työllisyyttä mutta lisäisi köyhyyttä lapsiperheissä – sekä köyhyysrajan alapuolelle joutuvia lapsia että köyhyysrajan alla olevien lapsiperheiden vähäisiä käytettävissä olevia tuloja.

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon kertymistä koskevista muutoksista? (TTL 5 luku ja asetusmuutokset)

Työssäoloehdon kertymistä muutettaessa tulisi ottaa huomioon lyhytkestoisenkin työn vastaanottamisen kannattavuus sekä mahdollisuus yhdistää joustavasti elämäntilanteen ja työkyvyn mukaan työtuloa, perhevapaakorvauksia ja opintotukea. Tämä on erityisen tärkeää esimerkiksi yksinhuoltaja-vanhemmalle.

Lausuttavaa ansiopäivärahan perusteena olevan palkan määrittelystä? (TTL 6 luku ja asetusmuutokset)

-

Lausuttavaa TTL 5 ja 6 luvun muutosten vaikutuksesta työttömyysetuuden maksamisen työvoimapoliittisiin edellytyksiin? (TTL 2 ja 2 a luku sekä 14 luvun 1 c §)

-

Lausuttavaa työttömyysetuuden sovittelun suojaosasta luopumisesta? (TTL 4 luku)

Suojaosasta ei ole syytä luopua. Muutos heikentäisi sellaisten työntekijöiden toimeentuloa, jotka pystyvät tekemään ammattialansa tai elämäntilanteensa vuoksi vain osa-aikatyötä tai hyvin lyhytkestoista työtä. Työttömyysturvan suojaosaa tarvitaan suojaamaan pienituloisimpia työssäkäyviä ja heidän perheitään. Kaikilla ei ole mahdollisuutta tehdä kokopäivätyötä työn luonteen, perhetilanteen, osatyökykyisyyden ym. vuoksi. Mikäli suojaosa poistettaisiin, he eivät em. syistä löytäisi tai pystyisi vastaanottamaan kokoaikaista työtä tai pidempikestoisia työsuhteita. Vaikutusten arvioinneissa näkyy selvästi, miten suojaosan poisto vaikuttaisi erityisesti naisiin ja osa-aika- ja keikkatyöhön, koska osa-aikainen työ on yleisempää naisvaltaisilla kuin miesvaltaisilla aloilla. Naiset ovat jo nyt miehiä heikommassa asemassa työmarkkinoilla, eikä ole syytä heikentää sitä edelleen. Monet yksinhuoltajat tekevät osa-aikaista työtä perhetilanteensa vuoksi. Heistä yli 80 % on naisia ja toimivat naisvaltaisilla aloilla. Tämä muutos heikentäisi merkittävästi sellaisten yksinhuoltajatalouksien toimeentuloa, jotka jo nyt ovat hyvin pienituloisia.

Lausuttavaa lapsikorotusten poistamisesta? (TTL 6 ja 7 luku)

Lapsikorotuksen poistaminen tarkoittaisi työttömille lapsiperheille n. 140–280 euron leikkauksia kuukaudessa. Se on merkittävä summa vähävaraisessa lapsiperheessä, erityisesti perheessä, jossa on vain yksi vanhempi. Lapsikorotusten poistaminen ei edistä työllisyyttä vaan pudottaa yhä useamman lapsiperheen köyhyysrajan alle ja laskee köyhyysrajan alla elävien käytettävissä olevia tuloja. Lapsuuden aikaisella köyhyydellä ja osattomuudella on tutkitusti suuri vaikutuselämään myös aikuisiällä ja heikentää todennäköisyyttä opiskella peruskoulun jälkeinen tutkinto ja työllistyä ja toisaalta kasvattaa todennäköisyyttä, että lapsi aikuisena joutuu turvautuman toimeentulotukeen, ylivelkaantuu tai kärsii mielenterveyden ongelmista. Lapsikorotusten poistaminen kohdistuisi naisiin enemmän kuin miehiin, koska yksinhuoltajista suurin osa on naisia. Muutos heikentäisi siten sukupuolten välistä tasa-arvoa ja lasten asemaa.

Lausuttavaa omavastuuajan pidentämisestä? (TTL 5 ja 7 luku)

-

Lausuttavaa esityksen taloudellisista ja kansalaisvaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Esitetyillä muutoksilla voi olla mittavia vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin ja sen vuoksi olisi välttämätöntä tehdä huolellinen lapsivaikutusten arviointi sekä kokonaisvaikutusten arviointi, jossa otetaan huomioon esitykset työttömyysturvan, asumistuen, lapsilisien jne. vaikutuksista ihmisten ja erityisesti lasten hyvinvointiin.

Olemme huolissamme suunniteltujen leikkausten vaikutuksesta pienituloisten perheiden elämään. Köyhyys- tai syrjäytymisriskin alla eläviä ihmisiä on Suomessa jo nyt lähes viidesosa väestöstä. Lapsista noin 12 prosenttia, 121 800 lasta, elää köyhyydessä. Toimeentulotukea sai lapsiperheistä 9,4 prosenttia eli noin 52 000 lapsiperhettä. Hintojen nousun myötä on arvioitu tuhansien uusien lapsiperheiden tippuneen köyhyyteen. Suurimmassa vaarassa ovat yhden vanhemman perheet, maahanmuuttajaperheet sekä pätkätyöläiset ja matalapalkkaiset. Tulevat leikkaukset tulevat lisäämään köyhyyttä ja köyhien määrää. Lapsiperheiden käytettävissä olevien tulojen vähentyminen muodostaa riskin lapsen hyvinvoinnille. Tutkimusten mukaan vaikutukset ovat ylisukupolvisia. Köyhyyden aiheuttaman toivottomuuden, näköalattomuuden ja lisääntyneiden terveysongelmien

aiheuttamat kustannukset ovat tulevaisuudessa moninkertaiset, ellei köyhyyteen puututa ajoissa. Leikkaamalla saadut säästöt ovat helposti lyhytaikaisia säästöjä ja lyhytnäköisiä sekä talouden että hyvinvoinnin näkökulmasta.

Kannatamme toimia työllisyyden parantamiseksi keinoilla, jotka tosiasiallisesti lisäävät kaikkien perheiden – eteenkin erityisen haavoittuvassa asemassa olevien yksinhuoltajaperheiden - hyvinvointia. Hallituksen kaavailemat leikkaukset kohdentuvat kuitenkin haavoittavalla tavalla pienituloisiin ihmisiin, josta hyvin suuri osa on yksinhuoltajia ja muita lapsiperheitä. Osa-aikaisen työn ja pätkätöiden vastaanottamisen kannustumia heikennetään ja samaan aikaan pienennetään mm. asumisen tukia, jotka usein helpottavat mahdollisuuksia ottaa vastaan osa-aikainen työ täyden työttömyyden sijaan.

Pienituloisten ja työttömien perheiden tilannetta (myös työllistymistä esim. perhevapaan jälkeen) parantaisi nykyistä suurempi joustavuus ja mahdollisuus yhdistellä työtuloa, perhevapaakorvauksia, opintotukea ja työmarkkinatukea. Aikuiskoulutustuen kaavailtu lakkauttaminen hankaloittaa ja usein jopa estää kouluttautumisen uudelle alalle ja mahdollisuuden työllistyä sitä kautta.

Hallitusohjelma sisältää lukuisia sosiaaliin ihmisoikeuksiin sisältyviä leikkauskohteita (mm. ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan, työmarkkinatukeen, toimeentulotukeen, etuuksien lapsikorotuksiin ja suojaosuuksiin sekä asumistukeen) ja etuuksien indeksikorotusten jäädyttämisen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin suunnitellut korotukset. Nämä toimenpiteet heikentävät jo nykyisellään liian alhaista sosiaaliturvan tasoa, johon myös Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea kiinnitti 15.2.2023 julkistetussa ratkaisussaan huomiota. Komitealle 2018 tehty kantelu koski usean eri sosiaaliturvaetuuden sekä toimeentulotuen rahamääräistä vähimmäistasoa. Suomi on saanut komitealta myös aikaisemmin moitteita perusturvan riittämättömästä tasosta. Ratkaisussa tarkasteltiin muun muassa vähimmäissairauspäivärahan, -vanhempainrahan, -kuntoutusrahan, työttömyysturvan peruspäivärahan, takuueläkkeen, työmarkkinatuen ja toimeentulotuen tasoa suhteessa suomalaisten keskituloon. Komitea totesi vähimmäisetuudet liian mataliksi kattaakseen tuensaajan perustarpeet uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan edellyttämällä tavalla. Toivoisimme Suomen siirtyvän ihmisten perusturvan tason suhteen inhimillisesti hyväksyttävälle, eurooppalaiselle tasolle, ei siitä pois päin.

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset viranomaisiin ja yrityksiin)? TE-hallinnon henkilöstöä edustavaa tahoa pyydetään arvioimaan vaikutuksia TE-hallinnon henkilöstöön ja sen tehtäviin, erityisesti TTL 14 luku 1 c §:n osalta.

-

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

-

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

-

Muuta lausuttavaa esityksestä?

-

Hannula Outi
0221230-6